

André Malraux:

MONTANAKASERNEN



Översättning av GUNNAR EKELOF

Status har beretts tillfälle att publicera ett kapitel ur André Malraux' berömda bok om spanska inbördeskriget, vilken i höst utkommer på svenska och i översättning av Gunnar Ekelöf.

Stormgardister och civilgardister i trekantiga hattar försökte förgäves bringa ordning i vimlet — det var karlar i skjortärmarna och karlar med nakna överkroppar och kvinnor som kommo tillbaka så snart man föst i väg dem. Framåt Montañakasernen glesnade det men längre bort stod massan oöverskådligt packad och därifrån hördes hela tiden ett mörkt sorl. En officer kom med en soldat som just lyckats fly ur kasernen — de gingo mot ett kafé. Jaime Alvear, som såg vart de ämnade sig, sneddade dit före dem. Madrid ångade av asfalt och upphettad sten. Under de nålvassa gevärsskotten från fönster och portar överallt hördes kanonen dunka regelbundet som om den varit folkmassans hjärta.

Kafékunderna samlade sig kring soldaten som flugor. Han flämtade:

- Och översten sa: Republiken... måste räddas.
- Republiken?

— Ja. Eftersom den hade fallit... i bolsjevikernas och judarnas... och anarkisternas händer.

— Vad svarade soldaterna?

— Bravo!

— Bravo?

— Ja, än sen... det gav dom väl katten i. Det var ju också mest dom nya som svarade. Sen en veckas tid... så var det fullt med nya.

— Och de röda då? frågade en röst.

I de orörliga glasen skälvde konjaken och manzanillan i takt med belägringen. Soldaten drack. Han hämtade andan mer och mer.

— Det fanns bara såna kvar som man ingenting visste om. Alla andra var som bortbytta sen fjorton dar. Vänstergrabbar fanns det kanske bara kvar ett femtital hos oss. Men dom var inte där. Det påstods att dom låg surrade i ett hörn.

Rebellerna hade känt sig säkra på att regeringen inte skulle ge folket vapen och väntat på att Madrids fascister skulle röra på sig.

Det blev med ens tyst: en röst hördes i högtalaren. Efter som tidningarna utkommo endast en gång om dagen var det i radio man följde Spaniens öde.

Besättandet av Barcelonas kaserner fortsätter.

Atarazanaskasernen har tagits av syndikalisterna under ledning av Ascaso och Durruti. Ascaso fann döden vid anfall mot kasernen.

Fästningen Montjuich har givit sig åt folket utan strid...

Hela kaféet sorlade till av entusiasm. Inte ens i Asturien fanns ett namn med dystrare och mera meningsfull klang än Montjuich.

... då soldaterna vägrade lyda sina officerares order sedan de hört högtalarna meddela att Spaniens lagliga regering löste dem från deras lydnaplukt gentemot de upproriska officerarna.

— Vilka är det som nu försvarar kasernen, frågade officeren.

— Officerarna och dom nya. Grabbarna klarar sig undan vart dom kan. Det är säkert fullt i källarn. När eran kanon började var det ingen som ville vara med längre: vi fattade galoppen. För det vet man väl att anarkister och bolsjeviker inga kanoner har. Det sa jag också till kamraterna att övers tens tal, det var bara ett nytt tricks av fascisterna. Att skjuta på folket, ånej! Så att jag hoppade över till er.

Soldaten lyckades ännu inte behärska skälvingen i sina axlar. Kanonen dundrade alltjämt och granatkrevaderna svarade som ett eko.

Jaime hade varit och sett den. Den sköttes av en kapten i stormgardet som inte var artillerist — han fick skotten att gå men inte att träffa. Full av iver stod skulptören Lopez bredvid honom — han var major i den socialistiska milisen som även Jaime tillhörde. Kanonen stod så att den inte kunde riktas direkt mot kasernporten, kaptenen sköt alltså mot murarna, på en höft. Den första granaten hade gått för högt och exploderat ute i någon förstad, men den andra tog i muren och rörde upp ett stort gult dammoln. Pjäsen var inte ankrad utan rekylade ursinnigt för varje granat. Milismännen drogo med nakna armar i hjulekrarna och flyttade den tillbaka bäst de kunde — som på ett kopparstick från franska revolutionen. I alla fall hade en granat tagit vägen genom ett fönster och exploderat i kasernens inre.

— När ni kommer in, sade soldaten, så tänk på att kamraterna inte lossat ett skott mot er och att det var meningen.

— Men hur ska vi kunna skilja dem från de nya?

— Så där med ens? Ja, inte vet jag... Men i längden — jag ska säga er en sak: dom nya har aldrig nån familj.

Han menade att fascisterna, som nästlat sig in i armén, undveko att synas tillsammans med sina alltför eleganta damer. De närmaste skyddade gatorna voro däremot fyllda av soldaternas väntande flickor, de enda grupper i folkmassan där det tegs stilla.

Smattrandet av de belägrades eld ökade plötsligt. Lastbilar stannade gnisslande med nya stormgardister. En av deras pansarbilar var redan på platsen. På kaféet skakade kanonen fortfarande vinet i glasen. Karlar med gevär i hand kommo och togo ett glas och berättade nyheter alldeles som skådespelare i kostym på studiobyffén mellan två scenupptagningar. Men på golvet svartvita schackbräde syntes avtrycken av blodiga sulor.

— En ny murbräcka!

Framåtlutade som prämdragare, med eller utan kragar men alla med gevär på ryggen, kommo verkligen femtio man i två rader bärande en ofantlig plank. Den gled fram över högarna av grus och järnskrot på gatan, slog mot porten som mot en jättegongong och drog sig tillbaka. Trots skriken, skotten och rökmolnen hörde man hur kasernens alla klosterekon vibrerade bakom de höga portarna. Tre av dem som buro plankan föllo för fascisternas eld. Jaime intog en av de tomma platserna. En stor syndikalist med buskiga ögonbryn tog sig om huvudet som om han ville hålla sig för öronen just som de åter satte i gång. Han sjönk samman över den framåtgående plankan med armarna dinglande på ena sidan och benen på den andra. Flertalet av bärarna hade inte lagt märke till honom, murbräckan fortsatte sitt tunga, långsamma lopp med mannen hängande tvärsöver. Ånyo slog den mot portarna och kroppen gled av och föll. Den dödes två grannar — den ene av dem var Ramos — togo tag i honom och buro bort honom medan plankan drog sig tillbaka, nu i långsammare takt. Ytterligare fem man föllo. Där murbräckan gått fram var en tom, vit väg mellan två rader sårade och döda.

Julimorgonen skred sakta fram, alla ansikten blänkte av svett. Kanonens och murbräckans dova stötar gävo en grundrytm till stridens alla småljud. Men på gatorna nedanför kaserntapporna stodo hopar av kontorister, arbetare och småborgare med blickarna lyfta mot portarna i väntan på att stormningen skulle inledas. I handen hade de gevär med dinglande snören (eftersom regeringen inte delat ut axelremmar) och över bröstet alltför trånga patronkök.

Nu stannade murbräckan, kanonen tystnade, till och med fascisternas eld upphörde och alla böjde huvudena bakåt. Man hörde det djupa mullrandet av en flygmaskinsmotor.

Kamraterna sneglade mot Jaime. De visste att den långa, indianbruna pojken med det stripiga svarta håret var ingenjör vid Hispano-Suizafabrikerna. Maskinen var ett av regeringens gamla arméplan, men i armén fanns det ju gott om fascister. Det sänkte sig i en stor kurva. Hopens tystnad var intensiv. Två bomber exploderade på kaserngården och flygbladen föllo som konfetti, länge fladdrande i sommarhimlen ovanför den bravoropande massan.

Och uppför trapporna från de nedanförliggande gatorna kom den anstormande hopen. Murbräckan bultade ännu en gång mot portarna under en förtvivlad gevärseld. I samma ögonblick som den drog sig tillbaka flög ett lakan ut genom ett av fönstren — man hade gjort en ofantlig knut i ena ändan för att kunna hantera det. Lakanet observerades inte från murbräckan som återtog sitt lopp och i ett slag bröt igenom porten som fascisterna just dragit bommarna från.

Kaserngården var alldeles tom. Men bakom de stängda fönstren och dörrarna i pation på andra sidan den tomma planen fanns fångarna.

*

Först kom soldater, viftande med sina syndikalistkort, många med naken överkropp. En av de främsta raglade. Under hopens oroliga frågor kastade han sig på alla fyra och drack ur en rännsten. Sedan kommo officerare med händerna över huvudet. Somliga sågo eller ansträngde sig att se likgiltiga ut, en dolde ansiktet i uniformsmössan, en annan smålog som om det hela bara varit ett gott skämt. Den senare höll inte händerna högre än vid axlarna och tycktes vilja gå milismännen till mötes för att omfamna dem.

(Forts. å sid. 27)

Montanakasernen (Forts. fr. sid. 18)

Ovanför öppnades ett av mittelfönstren som kanonen redan skamfilat. I fönsterramen syntes en yngling. Gapskrattande hoppade han ut på det som var kvar av balkongen, på ryggen hade han tre gevär och släpade ytterligare två efter sig som hundar i band. Nu kastade han dem ner på gatan och ropade: "Salud!"

Soldaternas flickor, milismännen vid murbräckan, civilgardisterna, alla störtade fram. I kasernens klosterkorridorer sprungo flickorna och ropade namn — det var märkvärdigt tyst där nu, sedan kanonen tystnat. Med gevären klara kommo Jaime och hans kamrater upp i första våningen. Andra milismän hade tagit sig in genom en bräsch. Officerare kommo gående, bevakade av glada civilister med löskragar, patronkök över kontorsrockarna och gevären klara. Bräschen var utan tvivel stor ty milismännen blevo allt fler. Den oöverskådliga massans hurrarop skakade murarna. Jaime såg ut genom fönstret: tusen armar med uppkavlade skjortärmar och tusen knutna nävar höjdes ur massan — i takt, som gällde det gymnastik. Man började redan dela ut de tagna vapnen.

Muren framför vilken teatersablar och moderna gevär tornade upp sig i högar, dölde från gatan en stor gård som Jaime kunde överblicka. Längst in på gården var ett cykelmagasin. Medan milismännen ännu slogos hade det länsats och gården var full av omslagsremсор, styrstänger och hjul. Jaime tänkte på syndikalisten som legat tvärsöver murbräckan.

I den första salen satt en officer med huvudet i handen och blodet ännu rinnande i en pöl på bordet. Två andra lågo utsträckta på golvet med revolverarna nära de slappnade händerna.

I den andra salen, som var ganska mörk, lågo soldater på golvet. De tjöto: Salud! O hoj! Salud! men kunde inte stiga upp, bundna som de voro. Det var sådana som fascisterna misstänkt för trohet mot republiken eller sympatier för arbetarrörelsen. Av glädje väsnades de med klackarna mot golvet, trots repen. Jaime omfamnade dem på spanskt vis medan han gjorde dem fria.

gripenhet bland befolkningen på Åland och i kusttrakterna, när de plötsligen besöktes av kväkarnas representanter och av dem fick bistånd i sitt trångmål. Aktionen var avsedd som en engelsk gottgörelse för den uppkomna skadan, men den inverkade också mycket försonande på befolkningens stämning.

Efter upproret i Indien planerade Sturge en liknande aktion där. Den blev dock ej möjlig att genomföra. I stället ägnade han sina sista år åt att tjäna folkbildningsarbetet hemma i England. Bland hans sista initiativ var att skapa en skola för hemlösa och minderåriga brottslingar på en gård utanför Birmingham. Det var visserligen inte den första skolan i sitt slag. Men den var en mönsteranstalt, där nya metoder prövades, och den blev till stor välsignelse.

Joseph Sturge dog den 14 maj 1859. Hans liv hade varit bräddfullt av arbete för andra. Hans död kom hastigt och lik som en flyktig övergång till något nytt. Den engelske statsmannen John Bright, som varit en av hans vänner och som delvis fullföljde hans verk, träffade honom några veckor före

Lampskärmar

i SIDEN och PERGAMENT samt
SIDENMÅLNING utföres billigt

av

Fru E. ANDERSSON

Östermalmsgatan 68 D

Telefon 61 60 65

STOCKHOLM

— Finns fler där nere, sade en av dem.

Jaime och hans följeslagare störtade nerför en trappa till ett ännu mörkare rum, störtade sig över de bundna kamraterna och omfamnade även dem. Men de voro döda sedan dagen förut.

— ★ —

Skärmbildsfotografering i Tornedalen. En omfattande skärmbildsfotografering av befolkningen inom hela den vidsträckt Tornedalen i Norrbotten kommer genom landstingets försorg att företagas i sommar. Undersökningen kommer att gälla samtliga invånare utom barn under skolåldern, och för ändamålet har Nationalföreningen mot tuberkulos ställt sin fullt utrustade landsvägsbuss till förfogande. Ett av de största problemen blir att kunna framföra den stora bussen längs de på många ställen smala och primitiva vägarna. Bussen kommer att vara bemannad med en stab av läkare, sjuksköterskor och erforderlig attiralj. Man beräknar kunna undersöka 120 personer per timme eller två i minuten.

hans död. I ett brev till Sturges bror ger han detta intryck av det sista mötet med den bortgångne människovännen: "Idag för tre veckor sedan besökte jag ert andaktsmöte, och mina ögon dröjde ofta vid din brors ansikte. Jag tänkte på det heliga allvar som måste råda innanför det, om det yttre uttrycket är något bevis för vad som sker inne i själen. Jag tror, att det var ett otvivelaktigt bevis och att han efter slutat livsverk emotsåg en kostbar lön." Det var detta heliga allvar som förde Joseph Sturge in på så många och fruktbara arbetsfält. Det var det som gjorde honom till en av de största människovännerna i förra århundradet. Många ha anledning att minnas honom. Negrerna i Västindien såg upp till honom med tacksamhet som sin välgörare. Men också här i Norden borde det finnas plats för en eller annan tacksam tanke på hundrafemtioårsdagen av hans födelse. I en värld som denna behöver man också erinras om människor som han.

E. S.